

Інноваційні чинники економічного зростання

УДК: 338.47:636(477); JEL classification: Q13; Q18; R41; R11; H54; O18

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-5-12>

ВОЛОЩУК Максим Володимирович, кандидат сільськогосподарських наук, докторант Інституту тваринництва Національної академії аграрних наук України, <https://orcid.org/0009-0004-5605-9826>

КАЛЬЧЕНКО Микола Миколайович, кандидат економічних наук, докторант Інституту тваринництва Національної академії аграрних наук України, <https://orcid.org/0009-0009-2977-5049>

МОДЕЛІ ВІДНОВЛЕННЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Волощук М.В., Кальченко М.М. Моделі відновлення транспортно-логістичної інфраструктури для розвитку тваринництва на деокупованих територіях.

Відновлення транспортно-логістичної інфраструктури стало ключовим чинником розвитку тваринництва у післявоєнних умовах. Обґрунтовано доцільність застосування поетапних моделей відновлення, які включають екстрені заходи, відновлення базової інфраструктури, кластеризацію та інтеграцію у національні й міжнародні ринки. Проаналізовано відмінності у підходах до моделювання на деокупованих і звичайних територіях, які зумовлені різним рівнем ризиків, ресурсного забезпечення та стратегічних цілей. Порівняльний аналіз показав, що моделювання відновлення транспортно-логістичної інфраструктури для розвитку тваринництва істотно залежить від типу території. Отже, для кожного типу території потрібна своя модель відновлення, зорієнтована на реальні потреби та можливості розвитку. Також систематизовано критерії оцінки ефективності відновлення логістики, серед яких виділяються економічна доцільність, швидкість реалізації, екологічна стійкість, соціальний ефект і надійність. Підтверджено, що розвиток тваринництва у значній мірі залежить від рівня організації транспортних та складських процесів.

Ключові слова: розвиток, тваринництво, відновлення, транспортно-логістична інфраструктура, регіональний розвиток, деокупована територія, модель, екологічна стійкість.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах післявоєнного відновлення особливої актуальності набуває питання розвитку транспортно-логістичної інфраструктури, яка є критично важливою для ефективного функціонування тваринницького сектору. Саме логістика забезпечує стабільність постачання кормів, ветеринарних препаратів, обладнання, а також організацію безперебійного транспортування готової продукції. На деокупованих територіях ця проблема ускладнюється значними руйнуваннями доріг, мостів та складських приміщень, що створює додаткові бар'єри для господарської діяльності. Водночас відновлення логістики виступає не лише технічним завданням, а й стратегічним чинником підвищення продовольчої безпеки та конкурентоспроможності країни. Для цього необхідно застосовувати гнучкі моделі відновлення, які поєднують екстрені заходи, реконструкцію базової інфраструктури та подальшу інтеграцію у сучасні логістичні системи. Важливо розуміти, що моделювання процесів на деокупованих територіях має суттєві відмінності від підходів у стабільних регіонах. Якщо у мирних умовах головний акцент робиться на підвищенні ефективності та цифровізації, то у відновлюваних зонах першочерговим завданням є забезпечення мінімальної працездатності та безпеки. Саме тому доцільно розглянути, які моделі можна застосовувати для відновлення транспортно-логістичної інфраструктури тваринництва, та у чому полягають їхні відмінності залежно від регіональних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато сучасних дослідників, як українських, так і зарубіжних, зосереджують увагу на проблематиці відновлення транспортно-логістичної інфраструктури в аграрному секторі, зокрема у сфері тваринництва. Це простежується у працях таких науковців, як А. Бортник, І. Ганжуренко, О. Гарафопова, В. Гупало, І. Довбіщук, Г. Жосан, В. Запотоцька, М. Каракай, А. Кириченко, О. Коваленко, С. Котенко, Г. Кришталь, А. Мардані, В. Ніценко, К. Павлов, Н. Палапа, Б. Самойленко, І. Сташкевич, І. Тимків, Тютхенко, Н. Рябець, М. Шевцов, Т. Устїк, В. Худoley та ін. У їхніх дослідженнях значна увага приділяється як питанню формування стратегічних підходів до відбудови логістики, так і специфіці організації перевезень у нестабільних соціально-економічних умовах. Важливим акцентом є аналіз відмінностей у відновленні інфраструктури на деокупованих територіях порівняно зі звичайними регіонами, що дозволяє визначити специфіку адаптивних моделей логістики. Наукові напрацювання підтверджують необхідність

комплексного підходу, який поєднує екстрені заходи, базове відновлення, кластеризацію та цифровізацію процесів. У такому контексті особливого значення набуває виокремлення критеріїв ефективності логістичного відновлення – економічних, соціальних, безпечових та екологічних. Саме їх аналіз дає змогу з'ясувати, які механізми відновлення сприятимуть швидкому відновленню виробничої діяльності та забезпеченню стійкого розвитку. Отже, узагальнення наукових підходів і практичного досвіду є основою для формування оптимальної моделі відновлення транспортно-логістичної інфраструктури тваринництва на деокупованих територіях, що має стратегічне значення для продовольчої та економічної безпеки України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження стало визначення особливостей та доступності моделі відновлення транспортно-логістичної інфраструктури для розвитку тваринництва на деокупованих територіях України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вже сьогодні і практики, і теоретики б'ють на сполох, бо відновлення тваринницької галузі буде тривалим процесом. Для відновлення поголів'я на фермах і досягнення довоєнних обсягів виробництва знадобиться щонайменше п'ять років. Критичними чинниками є гостра нестача фінансування, оскільки виробники наразі не мають необхідних ресурсів для інвестицій у відбудову стада, а також забезпечення поставок сировини та збуту продукції, що опирається у інфраструктурні негаранти. Проведене дослідження у роботі В. Запотоцької та М. Шевцова [3, С. 54] зосереджується на аналізі впливу воєнних дій на дестабілізацію та деградацію ключових елементів логістичних систем. На емпіричній базі, що охоплює найбільші логістичні хаби України, обґрунтовано критичну значущість та функціональну необхідність збереження складових логістичних послуг як передумови для досягнення збалансованого територіального розвитку міських агломерацій. Ідентифіковано та систематизовано основні трансформаційні зміни та негативні наслідки російської агресії, які спричинили значні порушення у функціонуванні складської інфраструктури та залізничної логістики. Особливу увагу приділено ключовій логістичній проблемі регіону, а саме: надмірній концентрації ядра логістичних систем в межах одного географічного регіону, що підкреслює ризики недостатньо обережної диверсифікації логістичних потоків та потужностей у загальнонаціональному масштабі. На завершення, окреслено концепцію логістичного потенціалу як пріоритетний вектор стратегічного планування та

подальшого розвитку. Зазначимо, що такий досвід відновлення логістичної системи в конкретному регіоні може бути реплікованим чи адаптованим під інші умови регіонального розвитку.

У колективній роботі [8, С. 113-114] висвітлено міжнародний аспект відновлення логістичних послуг, виклики та можливості в умовах воєнного стану. Також наголошено, що процеси адаптації моделей міжнародної логістики в умовах дії воєнного стану вимагають впровадження інновацій, дотримання принципів гнучкості, а також тісної взаємодії між державами, міжнародними інституціями та підприємствами.

В наукових виданнях здійснювались аналіз та оцінка пропускну́ї спроможності логістичних каналів експорту продукції з України в період військової агресії, зокрема, в роботі [4, С. 218] запропонований комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію та підвищення стійкості продовольчих логістичних ланцюгів в умовах воєнного часу та післявоєнної відбудови.

З'являються також позиції, що розвиток тваринництва слід сприймати як частину стратегії продовольчої безпеки, що доповнює логістичний аспект [7], безумовно логістиці відводиться стратегічна роль в аграрному секторі під час війни, тож методи і моделі, які можуть бути застосовані для відновлення, розглядаються саме в контексті доцільності в таких специфічних обставинах [5]. Наприклад, І. Довбішук [2] на перший план висуває показники якості логістичних послуг у агропродовольчих ланцюгах, що важливо для оцінки ефективності логістичної системи в розрізі галузей.

Для відновлення транспортно-логістичної інфраструктури тваринництва на деокупованих територіях доцільно використовувати адаптивні та поетапні моделі, що враховують не лише економічні, а й безпекові, соціальні та екологічні чинники. Серед найбільш поширених підходів можна виокремити кластерну модель, коли тваринницькі підприємства групуються навколо відновлених логістичних хабів із холодильними складами та транспортними вузлами; мультимодальну модель, яка передбачає поєднання автомобільного, залізничного і, за можливості,

річкового транспорту для зниження витрат та забезпечення надійності; модель «розумної» логістики, орієнтовану на цифровізацію процесів відстеження перевезень та оптимізацію маршрутів; а також поетапну реконструкційну модель, що включає швидке відновлення критично важливої інфраструктури (доріг, мостів, складів, гаражів) із подальшою модернізацією й інтеграцією у національну та міжнародну логістичну систему.

Важливо підкреслити, що моделювання на деокупованих територіях суттєво відрізняється від звичайних регіонів. По-перше, тут необхідно враховувати високий рівень руйнувань та потребу у відновленні базових об'єктів, тоді як у мирних регіонах головний акцент робиться на модернізацію й оптимізацію. По-друге, у відновлених зонах важливим є аспект гуманітарної логістики та безпеки перевезень, включно з розмінуванням і створенням альтернативних маршрутів. По-третє, фінансування в деокупованих районах має переважно змішаний характер (державні, донорські та грантові ресурси), тоді як у стабільних регіонах логістичні проекти здебільшого базуються на приватних інвестиціях. Отже, відмінність полягає у зміщенні пріоритетів (від «підвищення ефективності» у звичайних регіонах до «забезпечення відновлення та базової працездатності» у деокупованих).

З урахуванням зазначених положень, далі подано узагальнену порівняльну інформацію, структуровану за типом територій (табл. 1).

Таким чином, бачимо, що моделювання відновлення транспортно-логістичної інфраструктури для розвитку тваринництва, дійсно, істотно залежить від типу території. На деокупованих землях пріоритетами виступають швидке відновлення критично важливих об'єктів, забезпечення безпеки перевезень та соціально-економічна підтримка місцевих громад. У стабільних регіонах акцент робиться на оптимізації витрат, цифровізації процесів і довгостроковій конкурентоспроможності.

Процес відновлення логістики для галузі тваринництва на основі інфраструктурних складових передбачає розгляд послідовних етапів, що наведені на рис. 1

Таблиця 1

Порівняльна характеристика особливостей моделювання відновлення транспортно-логістичної інфраструктури для розвитку тваринництва в залежності від виду території

Ознака порівняння	Деокуповані території	Звичайні регіони
Основна мета	Відновлення критичної інфраструктури, забезпечення базових логістичних потреб підприємств сфери тваринництва	Оптимізація та модернізація існуючої мережі залежно від індикаторів регіонального розвитку
Моделі	Поетапна реконструкційна, кластерна з відновленням хабів, мультимодальна з резервними маршрутами	Мультимодальна для скорочення витрат, «розумна логістика», кластеризація для підвищення ефективності
Фінансування	Державні програми, міжнародні донори, гранти, пільгове кредитування	Приватні інвестиції, державно-приватне партнерство
Безпекові чинники	Розмінування, відновлення мостів, створення альтернативних шляхів, гуманітарна логістика	Контроль якості перевезень, дотримання екологічних стандартів
Терміни реалізації	Короткострокове відновлення критично важливих об'єктів із поступовим переходом до інтеграції	Довгострокові стратегії розвитку та цифровізації
Фокус на підприємства	Забезпечення мінімальної безперервності виробництва і збуту	Підвищення конкурентоспроможності та експортного потенціалу

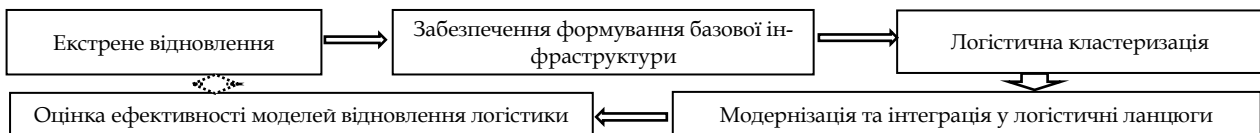

Рис. 1. Послідовність дій щодо відновлення логістики для тваринництва на деокупованих територіях

Джерело: складено автором на основі [1, 3, 6]

Тож візуалізована поетапна модель відновлення логістики для розвитку тваринництва деокупованих територій має наступні складові:

Етап I. Екстрене відновлення, що починається за запитом громади з розмінування певних територій, перевірки безпеки доріг, тимчасового відновлення мостів і доріг для мінімальної прохідності, забезпечення гуманітарної логістики (доставка кормів, медикаментів, базових ресурсів).

Етап II. Забезпечення формування базової інфраструктури, на якому відбувається ремонт доріг місцевого значення, що з'єднують ферми з найближчими ринками/переробними підприємствами, відновлення холодильних складів і пунктів збору молока та м'яса, створення резервних маршрутів для безперебійного транспортування тощо.

Етап III. Логістична кластеризація. Вона може відбуватись зав рахунок формування регіональних хабів

(центри переробки, зберігання та перевалки продукції) та організація мультимодальних перевезень із залученням різних перевізників (залізниця, автотранспорт). Як показує практика, дані процеси найкраще проходять за умов залучення інвесторів і міжнародних програм для фінансування.

Етап IV. Модернізація та інтеграція у логістичні ланцюги. В рамках даного етапу може плануватись впровадження цифрових систем управління логістикою (наприклад, «розумна» логістика), інтеграція у національні та міжнародні логістичні ланцюги. В цьому контексті для виробників важливо вибудувати орієнтацію на експорт, пройти сертифікацію та виявити резерви підвищення конкурентоспроможності тваринницької продукції.

Етап V. Оцінка ефективності моделей відновлення логістики з урахуванням прийнятих критеріїв.

На основі наведеного, слід виділити низку критеріїв ефективності відновлення транспортно-логістичної інфраструктури для тваринництва, які, і справді, дещо різняться для деокупованих і звичайних регіонів.

До загальних універсальних критеріїв ефективності моделей відновлення можна віднести:

1) швидкість відновлення та введення в експлуатацію інфраструктурних об'єктів (доріг, складів, логістичних центрів);

2) надійність та безперервність логістичних ланцюгів, що забезпечують стабільне постачання кормів і збут продукції;

3) економічна доцільність, тобто співвідношення витрат на відновлення й отриманих вигод для виробників;

4) доступність для підприємств тваринництва та його обслуговування різних масштабів (як великих агрохолдингів, так і малих фермерських господарств);

5) екологічна стійкість, що оцінюється через мінімізацію втрат продукції, зниження транспортних викидів, впровадження енергоефективних технологій тощо;

6) інтеграція у ширші ринки, національні та міжнародні, що дозволяє розширювати збут і підвищувати конкурентоспроможність продукції та послуг.

У зв'язку з цим, до специфічних критеріїв ефективності, що доцільно брати до уваги при ухваленні рішень для деокупованих територій, рекомендовано віднести:

1) безпековий критерій (розмінування маршрутів, гарантії захищеності транспорту й складів);

2) гнучкість і адаптивність логістики, що забезпечує можливість швидко переключатися на альтернативні шляхи у випадку пошкоджень;

3) соціальна ефективність, про яку можна судити на основі фактів створення робочих місць, відновлення

економічної активності та забезпечення місцевих громад базовими продуктами;

4) швидкий ефект для виробництва, тут слід наголосити на позитивності навіть часткового відновлення, що має одразу давати відчутний результат для фермерів (наприклад, відкриття доступу до кормів чи ринків).

Отже, ключова відмінність у критеріях ефективності застосовуваних моделей відновлення на територіях різних видів полягає саме в пріоритетах. Так у деокупованих регіонах первинні швидке відновлення та безпека, а у звичайних – оптимізація, інновації й довгострокові перспективи розвитку, що дозволяє прискорити окупність вкладених коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження доведено, що відновлення транспортно-логістичної інфраструктури є ключовим чинником розвитку тваринництва у післявоєнних умовах. Сформовано розуміння того, що ефективна логістика забезпечує не лише стабільність виробничих процесів, а й підвищення продуктивності безпеки країни. Обґрунтовано доцільність застосування поетапних моделей відновлення, які включають екстрені заходи, відновлення базової інфраструктури, кластеризацію та інтеграцію у національні й міжнародні ринки. Проаналізовано відмінності у підходах до моделювання на деокупованих і звичайних територіях, які зумовлені різним рівнем ризиків, ресурсного забезпечення та стратегічних цілей. Виокремлено основні моделі – кластерна, мультимодальна, «розумної» логістики та реконструкційна, що можуть бути використані для підвищення ефективності перевезень у тваринництві. З'ясовано, що у деокупованих регіонах першочерговим є відновлення безпеки, мінімальної працевдатності інфраструктури та забезпечення базових потреб фермерів. Встановлено, що у стабільних регіонах головний акцент робиться на інноваційності, оптимізації витрат і довгостроковій конкурентоспроможності. Також систематизовано критерії оцінки ефективності відновлення логістики, серед яких виділяються економічна доцільність, швидкість реалізації, екологічна стійкість, соціальний ефект і надійність. Підтверджено, що розвиток тваринництва у значній мірі залежить від рівня організації транспортних та складських процесів. Загалом обґрунтовано, що комплексний підхід до відновлення логістичної інфраструктури може стати основою для відродження аграрного сектору й забезпечення сталого економічного зростання.

Література.

1. *Гарафонова О., Жосан Г., Худолей В., Тухтенко Н., Тимків І., Рябець Н.* Стратегічна модель та потенційні джерела фінансування повосенної ревіталізації сільськогосподарських підприємств деокупованих територій. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 2(49). С. 207–218. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.2.49.2023.3983>.
2. *Довбічук І.* Сталій розвиток якості логістичних послуг: дані з ланцюга поставок агропродовольчої продукції в Україні. *Сталій розвиток*. 2023. Випуск 15 (4). С. 35–34. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15043534>.
3. *Запотоцька В.А., Шевцов М.А.* Перспективи повосенної відбудови логістичних систем у Київському регіоні. *Географія та туризм*. 2024. № 75. С. 51–56. DOI: <https://doi.org/10.17721/2308-135X.2024.75.51-56>.
4. *Коваленко О.В., Кириченко А.В.* Трансформації глобальних логістичних продовольчих ланцюгів в умовах війни в Україні. *Продовольчі ресурси*. 2023. Випуск 11(20). С. 211–220. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-20>.
5. *Кришталь Г.* Роль логістики у розвитку сільського господарства України в умовах війни. *Наука та інновації*. 2023. Випуск 19 (2). С. 73–82. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine19.02.073>.
6. *Ніценко В., Котенко С., Ганжуренко І., Мардані А., Сташкевич І., Каракай М.* Математичне моделювання ризиків мультимодальних перевезень. *Досягнення в інтелектуальних системах та обчислювальній техніці*. 2020. Том 978. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-36056-6_41.
7. *Палапа Н.В.* Розвиток тваринництва – невід'ємна складова збалансованого розвитку українського села та продовольчої безпеки країни. *Збалансоване природокористування*. 2024. № 2. С. 32–41. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.2.2024.309920>.
8. *Самойленко Б.В., Павлов К.В., Устїк Т.В., Бортник А.В., Гуцало В.В.* Особливості міжнародної логістики продуктів аграрного сектору за умов воєнної економіки. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2024. № 11 (202). С. 109–121. DOI: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2024.11.08>.

References.

1. *Narafonova, O., Zhosan, H., Khudoley, V., Tiukhtenko, N., Tymkiv, I., Riabets', N.* (2023). «Strategic model and potential sources of financing for the post-war revitalization of agricultural enterprises in the deoccupied territories». *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. № 2(49). pp. 207–218. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.2.49.2023.3983>.
2. *Dovbischuk, I.* (2023). «Sustainable development of the quality of logistics services: data from the supply chain of agro-food products in Ukraine». *Stalij rozvytok*. Issue 15 (4). pp. 35–34. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15043534>.
3. *Zapotovs'ka, V.A., Shevtsov, M.A.* (2024). «Prospects for post-war reconstruction of logistics systems in the Kyiv region». *Neohrafiia ta turyzm*. № 75. pp. 51–56. DOI: <https://doi.org/10.17721/2308-135X.2024.75.51-56>.

4. Kovalenko, O.V., Kyrychenko, A.V. (2023). «Transformations of global logistics food chains in conditions of war in Ukraine». *Prodovol'chi resursy*. Issue 11(20). pp. 211-220. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-20>.
5. Kryshchal, H. (2023). «The role of logistics in the development of agriculture in Ukraine in conditions of war». *Nauka ta innovatsii*. Issue 19 (2). pp. 73-82. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine19.02.073>.
6. Nitsenko, V., Kotenko, S., Hanzhurenko, I., Mardani, A., Stashkevych, I., Karakaj, M. (2020). «Mathematical modeling of multimodal transportation risks». *Dosialnennia v intelektual'nykh systemakh ta obchysluval'niy tekhnitsi*. Vol. 978. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-36056-6_41.
7. Palapa, N.V. (2024). «The development of livestock farming is an integral part of the balanced development of Ukrainian villages and food security of the country». *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*. № 2. pp. 32-41. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.2.2024.309920>.
8. Samojlenko, B.V., Pavlov, K.V., Ustik, T.V., Bortnyk, A.V., Hupalo, V.V. (2024). «Peculiarities of international logistics of agricultural products under conditions of a war economy». *Enerhozberezhennia. Enerhetyka. Enerhoaudyt*. № 11 (202). pp. 109-121. DOI: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2024.11.08>.

Abstract.

Voloshchuk M., Kalchenko M. Models of restoration of transport and logistics infrastructure for the development of livestock farming in the deoccupied territories.

The study found that restoring transport and logistics infrastructure is a key factor in the development of livestock farming in post-war conditions. An understanding emerged that effective logistics not only ensures the stability of production processes but also increases the country's food security. The feasibility of using phased recovery models, which include emergency measures, restoration of basic infrastructure, clustering, and integration into national and international markets, was substantiated. The differences in modeling approaches between deoccupied and conventional territories, driven by varying levels of risk, resource provision, and strategic goals, were analyzed. Comparative analysis showed that modeling the restoration of transport and logistics infrastructure for the development of livestock farming significantly depends on the type of territory. In the deoccupied lands, the priorities are the rapid restoration of critical facilities, ensuring transportation safety, and socio-economic support for local communities. In stable regions, the emphasis is on cost optimization, process digitalization, and long-term competitiveness. It was established that the criteria for the effectiveness of recovery differ in the deoccupied areas, security and adaptive ones prevail, in the usual ones - innovative and strategic ones. Therefore, each type of territory requires its own recovery model, oriented to real needs and development opportunities. Also, the criteria for assessing logistics recovery effectiveness are systematized, with economic feasibility, implementation speed, environmental sustainability, social impact, and reliability highlighted. It is confirmed that the development of livestock farming largely depends on the level of organization of transport and warehouse processes.

Keywords: development, livestock, restoration, transport and logistics infrastructure, regional development, deoccupied territory, model, environmental sustainability.

Стаття надійшла до редакції 31.08.2025 р.

Бібліографічний опис статті:

Волющук М.В., Кальченко М.М. Моделі відновлення транспортно-логістичної інфраструктури для розвитку тваринництва на деокупованих територіях. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2025. № 5. С. 55-58.

Voloshchuk M., Kalchenko M. Models of restoration of transport and logistics infrastructure for the development of livestock farming in the deoccupied territories. *Actual problems of innovative economy and law*. 2025. No. 5, pp. 55-58.

УДК 330.46:339; JEL classification: Q12, C43, L25

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-5-13>

КАЛІНІЧЕНКО Сергій Миколайович, к.е.н., доцент, заступник генерального директора з міжнародного співробітництва, інновацій та розвитку, ДНП «Центр Тестування» МОЗ України, <https://orcid.org/0000-0003-3958-4763>

СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Калініченко С. М. Структурно-динамічні тенденції економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності аграрних підприємств.

У статті здійснено комплексне дослідження динаміки економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності аграрних підприємств України у 2021–2024 рр. Визначено вплив макроекономічних шоків, воєнних дій та порушень логістичних ланцюгів на результативність господарювання. Метою дослідження є розкриття структурно-динамічних тенденцій розвитку аграрного сектору та виявлення ключових чинників його адаптації в умовах нестабільного середовища. У роботі використано методи системного аналізу, порівняльної динаміки, структурного моделювання та аналітичної інтерпретації статистичних даних. Показано, що ефективність аграрних підприємств формується під впливом розміру виробництва, рівня спеціалізації та диверсифікації ринків збуту. Встановлено, що цифровізація управлінських процесів та використання аналітичних платформ сприяють підвищенню гнучкості й результативності господарської діяльності. Запропоновано методичний підхід до інтегральної оцінки ефективності, що поєднує ресурсно-виробничі та комерційно-логістичні компоненти. Отримані результати мають практичне значення для удосконалення стратегій розвитку аграрного бізнесу, підвищення конкурентоспроможності підприємств і формування сучасних моделей управління в умовах цифрової трансформації та глобальної економічної турбулентності.

Ключові слова: ефективність, пронози, розвиток галузі, ресурси, зміни.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аграрний сектор України протягом останніх років функціонує під значним впливом зовнішніх макроекономічних шоків, що утворило ситуацію глибокої економічної кризи. Така криза характеризується критичною незбалансованістю попиту та пропозиції, високою волатильністю цін на ключові ресурси та кінцеву продукцію, неможливістю точного прогнозування валютних курсів, а також суттєвими інфраструктурними та логістичними обмеженнями. В цих умовах необхідність аналізу ефективності виходить за рамки простої оцінки прибутковості і вимагає глибокого дослідження структурної стійкості підприємств.

Незважаючи на складність ситуації, аграрна галузь залишається одним із небагатьох секторів, що подає надії на отримання певних результатів та забезпечення стабільних надходжень до державного бюджету. Актуальною є не тільки оцінка поточного стану, а й обґрунтування можливих прогнозів щодо розвитку сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика підвищення економічної ефективності аграрних підприємств і раціонального використання їх

ресурсного потенціалу перебуває у центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розробку теоретичних і методичних засад цієї тематики зробили В. Андрійчук, В. Гець, В. Зіновчук, Ю. Лупенко, Н. Мельник, Б. Пасхавер, В. Россоха, П. Саблук, Ю. Юрчишин, А. Ясько та інші науковці. Їхні дослідження стали підґрунтям для подальшого аналізу структурно-динамічних тенденцій ефективності виробничо-комерційної діяльності аграрних підприємств у сучасних умовах трансформації економіки.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розробку кількісних моделей оцінювання стійкості ефективності аграрних підприємств у режимі макроекономічної невизначеності, вивчення впливу цифрових платформ і технологій управління ланцюгами постачання на рівень комерційної прибутковості, оцінку структурних ефектів спеціалізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – виявлення та наукове обґрунтування структурно-динамічних закономірностей формування економічної ефективності виробничо-